

Krátké ohlédnutí za vývojem početnosti velkých šelem

Před 10 lety jsme spolu s Danou Bartošovou ze Správy CHKO Beskydy publikovali v Živě článek Patří velké šelmy do Beskyd? (Živa 2005, 1: 37–40). A jaká je situace dnes? Medvěda hnědého (*Ursus arctos*) a vlka obecného (*Canis lupus*) už nelze považovat za šelmy, které oblast CHKO Beskydy trvale osídlují; zatoulávají se sem jen občas ze Slovenska. Rys ostrovid (*Lynx lynx*), jenž se do Beskyd vrátil po druhé světové válce, se zde rozmnožuje a jeho malá populace je stabilní.

V letech 2011–14 se v Beskydech uskutečnil projekt Monitoring velkých šelem. Realizován byl odchyt, značení a další sledování čtyř rysů (jedné samice a tři samců). Medvěda a vlka se odchytit nepodařilo, jelikož se v tomto období v Beskydech nevyskytovali. Vedle mnoha dalších poznatků se skupině vědců a odborníků z Ústavu obratlovců AV ČR, v. v. i., v Brně a ZO ČSOP Salamandr v Rožnově pod Radhoštěm podařilo prokázat, že teritorium rysa ostrovida zahrnuje mnohem větší plochu, než se předpokládalo – v průměru asi 150 km²; velký rysí samec ale může obývat až 700 km². Zjistilo se také, že rysů je podstatně méně, než se dlouho uvádělo, a pohybují se v mnohem větším areálu. Instalace fotopastí umožnila identifikovat jednotlivé rysy podle skvrn. Více údajů také prokázalo, že samice obvykle vyvádějí několik mláďat (běžně dvě až tři, ale i čtyři). Podobný projekt sleduje rovněž rysy na Šumavě (Živa 2013, 5: 234–237).

Za této situace se naskytá otázka, proč beskydská populace spíše stagnuje. Je smutným faktem, že na podzim 2015 byla nalezena dvě rysí mláďata sražená autem, každé na jiném místě. Pravděpodobně už byla bez péče samic, jež se o mláďata pečlivě starají. Bohužel rysové ani vlci se v noci nebojí pomalu jedoucích nebo stojících

aut. Při oslnění zůstávají stát a stanou se snadným terčem pro střelce. Tímto způsobem byla zřejmě vybita celá vlčí smečka původem ze Slovenska, které se v Beskydech velmi dařilo. Vlčí populace tím vlastně zanikla a v současnosti jen výjimečně nalezneme stopy jednotlivých zvířat v příhraničních oblastech (navíc i zdrojová populace na Slovensku kvůli lovu stagnuje až klesá). Podstatně lepší perspektivu mají vlci v Německu, kde jsou celoročně chráněni. Daří se jim natolik, že se šíří i do okolních zemí a začínají se tu rozmnožovat (u nás na Českolipsku).

Čas od času se ze sdělovacích prostředků dozvídáme, že rys byl spatřen v Krkonoších, Orlických horách nebo Jeseníkách, v nichž se ale střelcům „podařilo“ populaci (údajně 25 kusů) téměř zlikvidovat. Dnes zde žije v počtu jen několika jedinců.

Zdá se mi neuvěřitelné, že jsem se v minulosti musel na ministerstvu životního prostředí účastnit diskuzí, jak dál s rysem. Vznikaly totiž obavy, že se na našem území natolik rozmnoží, že v některých oblastech bude nutno přistoupit k poplatkovému odstřelu. Tehdejší „nadbytek“ rysů na Šumavě a v Pošumaví ale „vyřešili“ pytláci (bližší viz Kutal 2013). Dokonce zastřelili i několik zoology sledovaných zvířat s obojky pro telemetrii.

1

Velké šelmy v ČR jsou tedy v trvalém ohrožení. Můžeme jen oceňovat úsilí dobrovolných ochránců přírody (Hnutí Duha, ČSOP), kteří informují veřejnost o nutnosti je chránit pro nezastupitelnou úlohu v nenarušených ekosystémech. Letos jsem se rozhodl darovat Muzeu Šumavy v Kašperských Horách veškerý materiál o karpatských rysech odchycených z přírody v 60. až 80. letech 20. stol. Ze sta jedinců se polovina stala základem obnovených populací v řadě evropských států. V současnosti se např. ve Švýcarsku ale ukazuje, že tamější vysazená populace by nutně potřebovala „osvěžit“ dovozem nepřibuzných zvířat. I šumavská populace je izolovaná. Chybí koordinátor, který by tuto nepříznivou situaci řešil. Po desítky let jsem zaznamenával veškeré dostupné informace o odchycených rysech. Bylo mi známo, že se do zahraničí do stejných lokalit vyvezli ve více případech i sourozenci a že nastanou problémy s životaschopností populací. Muzeum Šumavy se Správou NP Šumava vyvíjejí značné úsilí v ochraně velkých šelem na našem území a spolupracují i se Správou CHKO Beskydy. Domnívám se, že právě tyto instituce by se měly stát tolik potřebnými koordinátory v České republice.

Použitá literatura uvedena na webu Živy.

- 1 Rys ostrovid (*Lynx lynx*)
- 2 Medvěd hnědý (*Ursus arctos*) u kořisti vlků obecných (*Canis lupus*)
- 3 Vlci pronásledující prase divoké (*Sus scrofa*). Orig.: L. Kunc

3